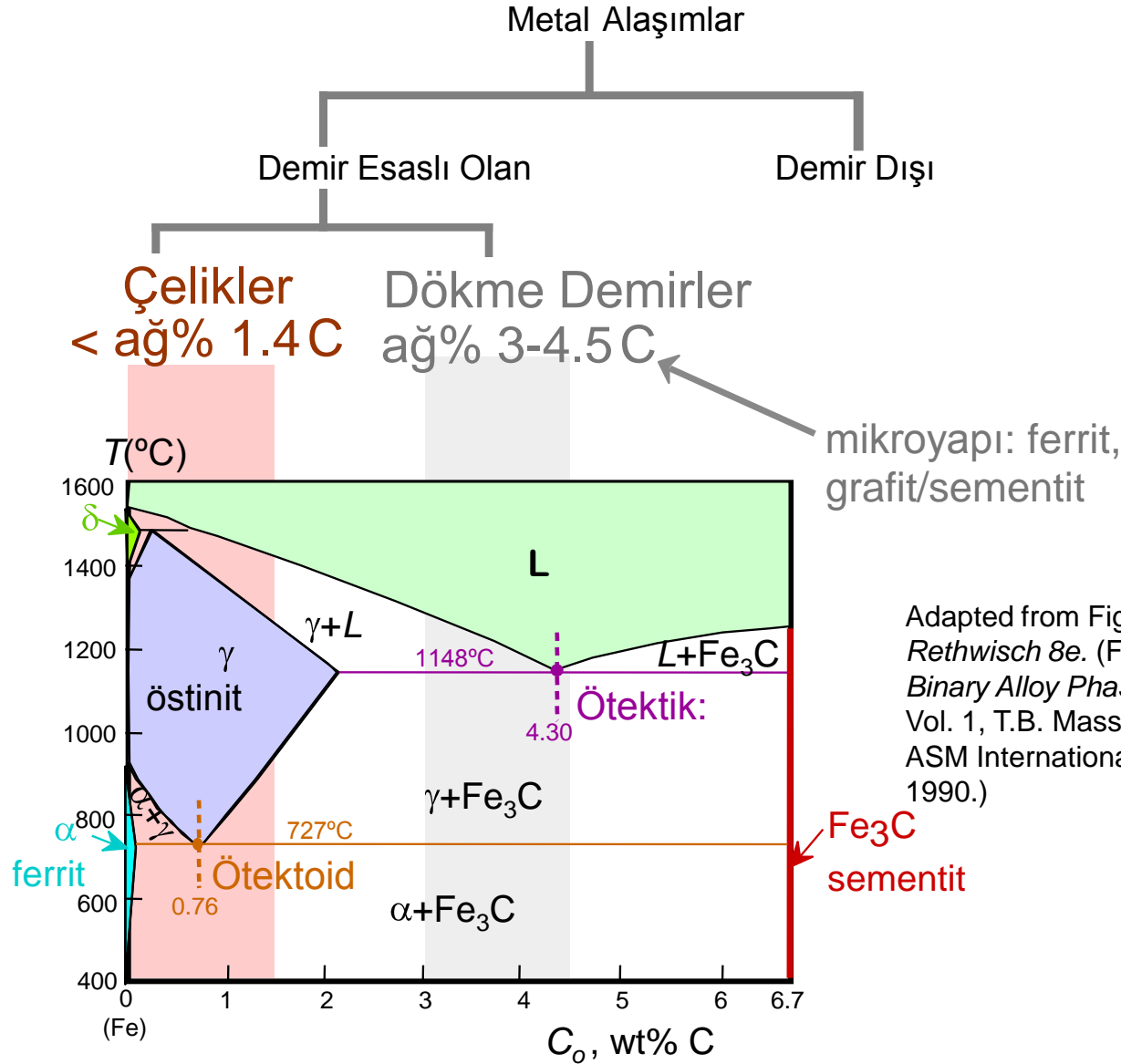

Bölüm 11: Uygulamalar ve Metal Alaşımların İşlenmesi

- ✓• Metal alaşımlar nasıl sınıflandırılır ve genel uygulama alanları nedir?
- Metallerin genel üretim teknikleri nelerdir?
- Demir esalı olan ve olmayan alaşımlarda ısııl işlem uygulamalarının mekanik özellikler üzerine nasıl etki eder?

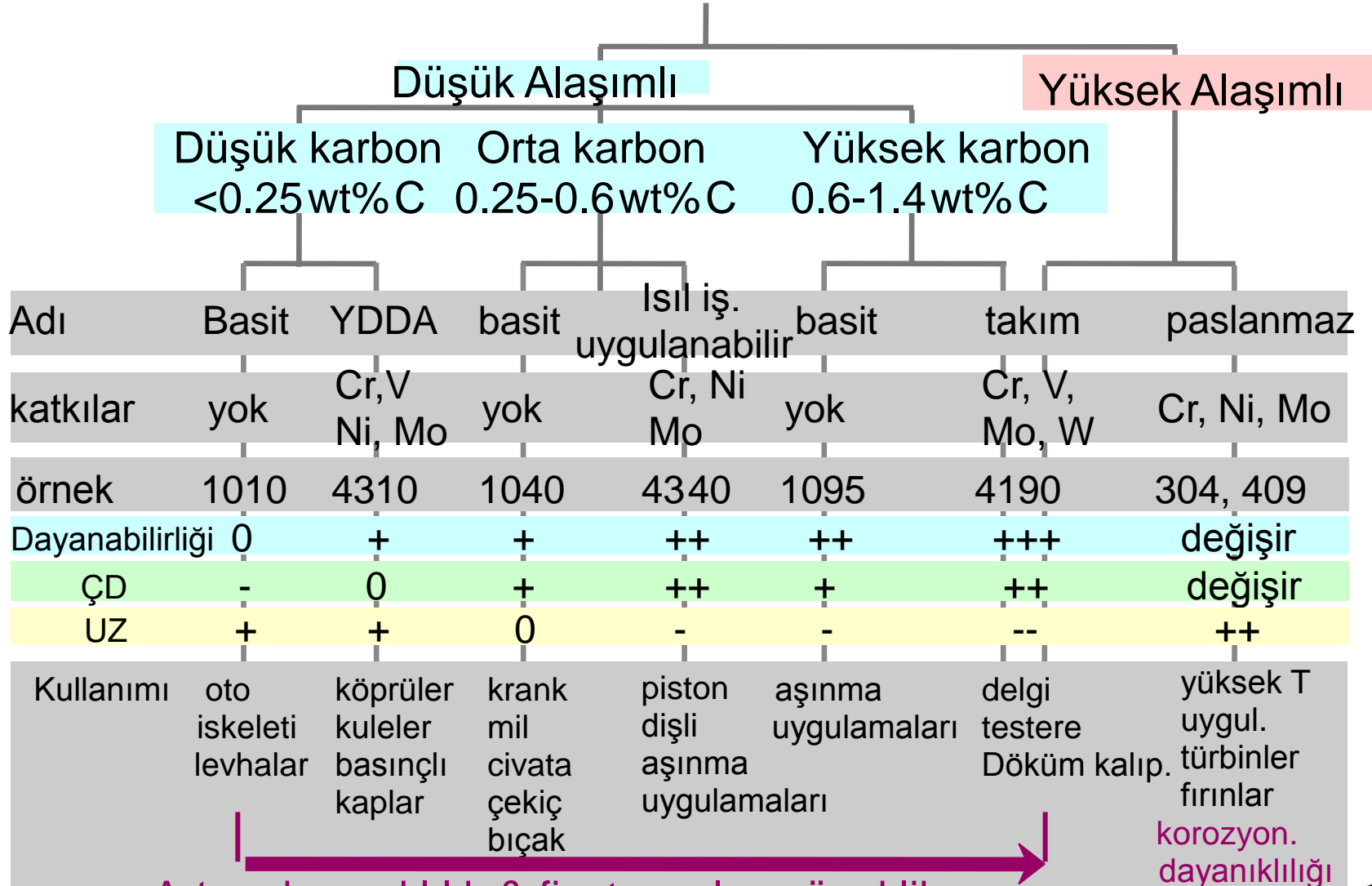
Metal Alaşımların Sınıflandırılması

Adapted from Fig. 11.1, Callister & Rethwisch 8e.

Çelikler

Artan dayanıklılık & fiyat, azalan süneklik

Based on data provided in Tables 11.1(b), 11.2(b), 11.3, and 11.4, Callister & Rethwisch 8e.

Demir Alaşımlar

Demir Esaslı Alaşımlar

- Çelikler
- Dökme Demirler

Çeliklerin adlandırılması (AISI/SAE)

10xx Basit Karbon Çelik

11xx Basit Karbon Çelik (kolay işlenebilirlik için kükürtlenmiş)

15xx Mn (1.00 - 1.65%)

40xx Mo (0.20 ~ 0.30%)

43xx Ni (1.65 - 2.00%), Cr (0.40 - 0.90%), Mo (0.20 - 0.30%)

44xx Mo (0.5%)

xx: C'nun ağı% x 100

örnek: 1060 çelik –ağı% 0.60 C içeren basit karbonlu çelik

Paslanmaz çelik > % 11 Cr

Dökme Demirler

- **Demir alaşımları** > ağı% 2.1 C
  - Çoğunlukla ağı% 3 - 4.5 C
- Düşük erime sıcaklığı– döküme uygunluk
- Genelde gevrek

- Sementit ferrit + grafitte ayrışır
$$\text{Fe}_3\text{C} \rightarrow 3 \text{Fe} (\alpha) + \text{C} (\text{grafit})$$
  - Genellikle yavaş soğutma uygulanır

Dökme Demir Türleri

Gri Dökme Demir

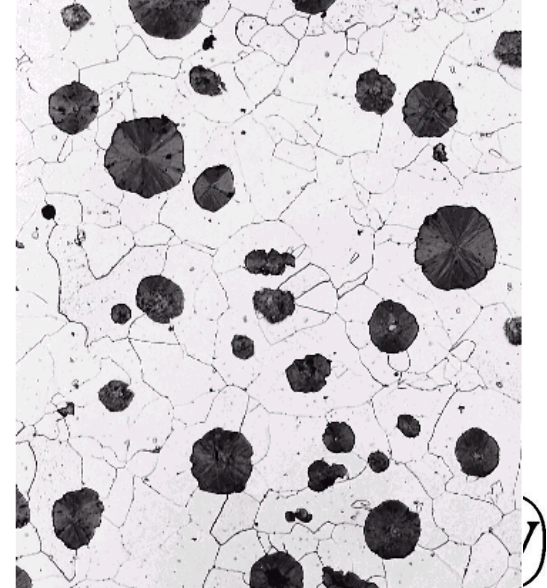
- Si ekli
- Kuru yaprak şeklinde grafit lamelleri
- Çekme gerilmesinde zayıf ve gevrek
- Basma zorlamasında dayanıklı
- Mükemmel titreşim sönümlemesi
- Aşınma dayanımı
- Yumuşak demir döküm parçaları, debriyaj, balatalar, motor gömlekleri

Adapted from Fig.
11.3(a) & (b),
*Callister &
Rethwisch 8e.*

Küresel (sfero) dökme demir

- Mg ve/yada Ce ekli
- Grafit lamel oluşturma yerine küreseldir
- Matris faz genelde perlittir – güçlü ama daha az sünek
- Yüksek basıç vanaları, dişliler, demiryolu araç par.

Dökme Demir Türleri

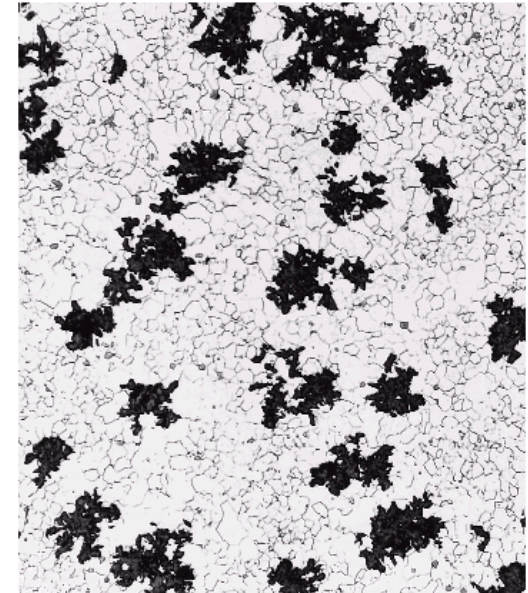
Beyaz dökme demir

- $< a\check{g}\% 1$ Si
- yüksek soğuma hızları
- perlit + sementit (grafit ayrışmaz)
- Çok sert ve gevrek
- Normal ve yüksek sıcaklıklarda genel müh. uygulamaları

Temper dökme demir

- 800-900°C de ısıt işlem görmüş beyaz dökme demir
- grafit sementitten ayrılır
- patlamış mısır görünümlü grafitler
- Gri den daha dayanıklı ve sünek
- Dizel motor göv., egzoz boruları

Adapted from Fig.
11.3(c) & (d),
*Callister &
Rethwisch 8e.*

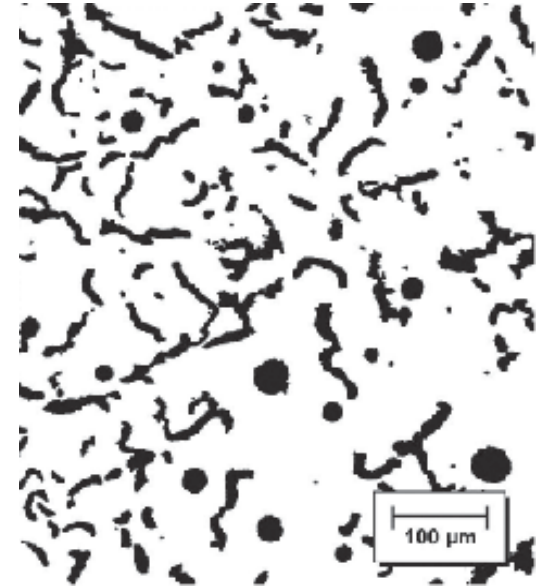

Dökme Demir Türleri

Kompakt grafitli dökme demir

- ağı% 1.7 -3 Si
- Yüksek termal iletkenlik
- Isıl şoka karşı yüksek direnç
- Yüksek sıcaklıklarda daha düşük oksitlenme özelliği
- Dişli kutuları, hızlı tren diskleri,

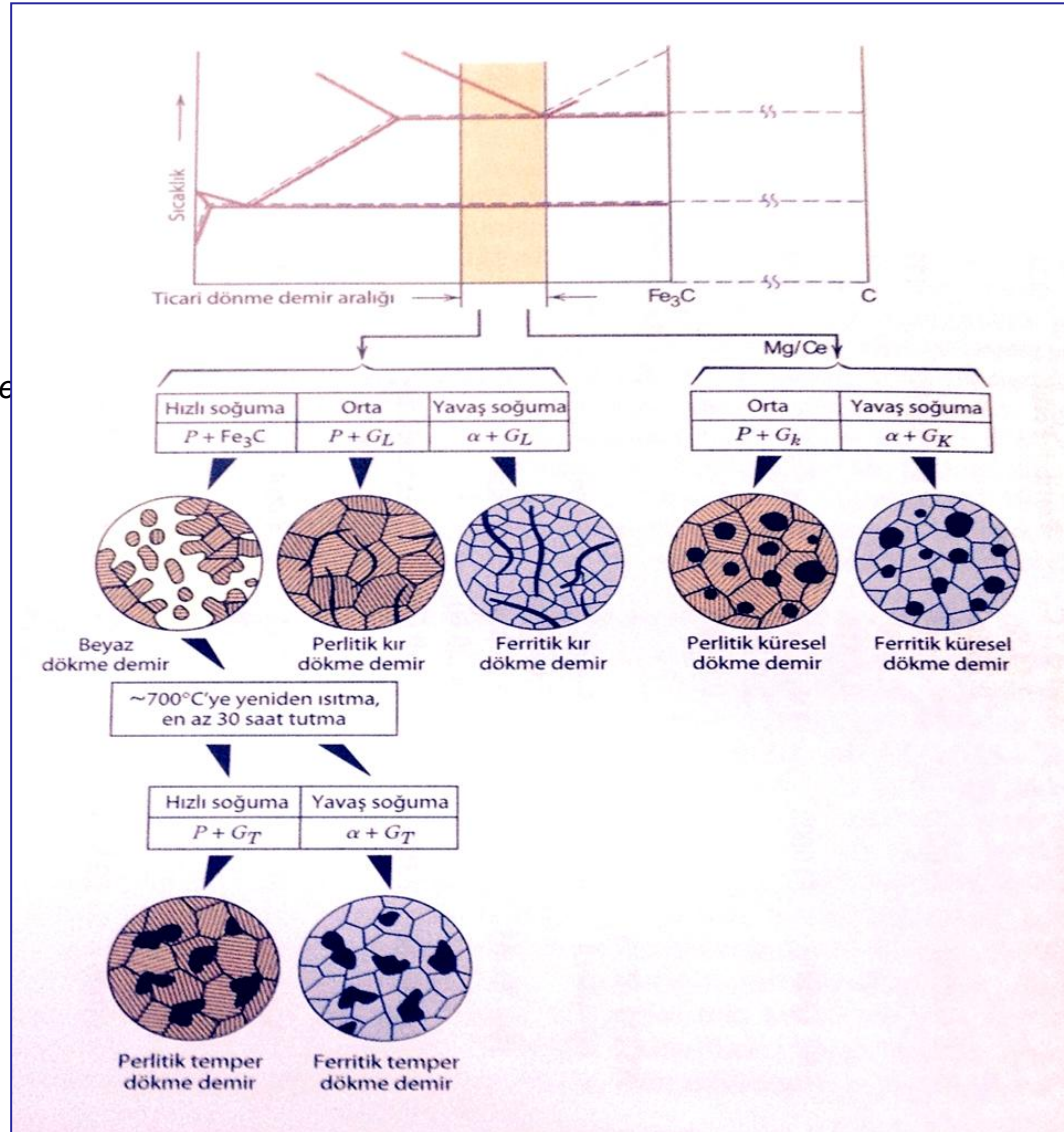

Adapted from Fig. 11.3(e),
Callister & Rethwisch 8e.

Dökme Demir Üretimi

Adapted from Fig.11.5,
Callister & Rethwisch 8e

Demir Alaşımlarının Sınırlamaları

- 1) Özgöl ağırlıkları yüksektir
- 2) Göreceli olarak düşük elektriksel iletken
- 3) Genel olarak zayıf korozyon dayanıklılığı

Demir Dışı Alaşımlar

• Cu Alaşımlar

Pirinç: Zn yeralan impürite
(mücehverat, mermi kovanları,
müzik aletleri, madeni paralar,..)

Bronz: Sn, Al, Si, Ni

yeralan impürite
(iniş takımları, cerrahi
al., yatak kovanları,..)

Cu-Be:

Çökeltme sertleştirilmiş
(yaylar, körükler, valfler)

• Ti Alaşımlar

-nispeten düşük ρ : 4.5 g/cm³

(çelik ~7.9 g/cm³)

-yüksek erime T

-uzay uyg., implant)

Demir Dışı Alaşımlar

• Al Alaşımlar

-düşük ρ : 2.7 g/cm³

-Cu, Mg, Si, Mn, Zn eklenebilir
-çözelti veya çökelti dayanımı

(Uçak parçaları, paketleme,
jantlar, mutfak eşyaları,
borular, raylı araçlar,..)

• Mg Alaşımlar

-çok düşük ρ : 1.7g/cm³

-kolay yanar

-uçak parçaları, jantlar,..

• Refrakter metaller

-yüksek erime T

-Nb, Mo, W, Ta

(uzay araç p., ampul
flamenleri, kaynak el.)

• Soy metaller

-Ag, Au, Pt

-Korozyon dayanımı
yüksek

